

Sygn. akt I ACa 1087/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 listopada 2012 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – Wydział I Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Anna Kowacz-Braun
Sędziowie:	<u>SSA Piotr Rusin</u> SSA Grzegorz Krężolek
Protokolant:	st.sekr.sądowy Katarzyna Wilczura

po rozpoznaniu w dniu 29 listopada 2012 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa Syndyka Masy Upadłości Firmy (...) S.A. w K.

przeciwko Syndykowi Masy Upadłości (...) Sp. z o.o. w K.

o ustalenie bezskuteczności umowy

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Gospodarczego w Krakowie

z dnia 24 lipca 2012 r. sygn. akt IX GC 177/12

oddala apelację i zasądza od Firmy (...) S.A.

w K. w upadłości likwidacyjnej na rzecz (...) Sp. z o.o. w K. w upadłości likwidacyjnej kwotę 5 400 zł (pięć tysięcy czterysta złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn.akt I A Ca 1087/12

UZASADNIENIE

Powód -Syndyk masy upadłości Firmy (...) „ S.A. w K. w pozwie wytoczonym przeciwko pozwanemu Syndykowi masy upadłości (...) Spółki z o.o. w K. domagał się ustalenia bezskuteczności z mocy samego wobec masy upadłości Firmy (...) S.A. w K. umowy z dnia 31 października 2008 r. na podstawie której Spółka ta zobowiązała się do wybudowania na wskazanej w tej umowie nieruchomości gruntowej zgodnie z pozwolenie na budowę czterech domów mieszkalnych i do ustanowienia w budynku oznaczonym literą (...) odrębnej własności lokalu użytkowego (...) 1 o pow. 704,59 m.kw., a następnie przeniesienia własności tego lokalu na rzecz (...) Spółki z o.o. w K. lub osoby przez nią wskazanej za cenę 5.000.000 zł. Wniósł także o zasądzenie kosztów procesu od pozwanego.

W uzasadnieniu powództwa podał, że zapłata części ceny kupna do kwoty 1.464.000 zł. nastąpiła już do dnia zawarcia umowy, po czym na podstawie faktur z dnia 28 listopada 2008r. i 31 marca 2009r. doszło do zapłaty kolejnych zaliczek na poczet ceny kupna poprzez kompensaty wzajemnych zobowiązań obu Spółek. Umowa została zawarta w zwykłej formie pisemnej gdy Firma (...) S.A. była już niewypłacalna, Zarząd tego przedsiębiorcy w dniu 15 września 2008 r. zobowiązał Prezesa do przygotowania dokumentacji wymienionej w art. 22 i 23 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r.-Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz.U.Nr. 60, poz. 535 ze zm.), w dniu 28 stycznia 2009 r. wpłynął wniosek o ogłoszenie upadłości, a postanowieniem z dnia 5 maja 2009r. sygn.akt VIII GU (...) Sąd Rejonowy dla Krakowa-Śródmieścia w Krakowie ogłosił upadłość likwidacyjną sprzedawcy. Postanowieniem z dnia 8 maja 2009 r. sygn..akt VIII GU (...) ten sam Sąd ogłosił upadłość likwidacyjną kupującego ,tj. (...) Spółki z o.o. Skoro tak to objęta pozwem umowa jako czynność prawna odpłatna podjęta w terminie sześciu miesięcy przed dniem zgłoszenia wniosku o

ogłoszenie upadłości i zawarta ze spółką powiązaną ze sprzedawcą jest bezskuteczna w stosunku do masy upadłości sprzedawcy w świetle art. 128 ustawy-Prawo upadłościowe i naprawcze. Z uwagi na spór pomiędzy oboma przedsiębiorcami powód ma interes prawny z art. 189 k.p.c. w żądaniu ustalenia bezskuteczności umowy.

Pozwany w pierwszej kolejności wniósł o odrzucenie pozwu i zasądzenie kosztów procesu, zarzucając że wierzytelność w stosunku do upadłego podlega zgłoszeniu do masy upadłości stosownie do art. 145 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego , a postępowanie o tę wierzytelność w odrębnym procesie mogłoby się toczyć dopiero nieumieszczenia je na liście wierzytelności po wyczerpaniu wszelkich środków prawnych przewidzianych w postępowaniu upadłościowym.

Alternatywnie pozwany wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie kosztów procesu, podnosząc że objęta pozwem umowa o charakterze umowy przedwstępnej jest czynnością prawną nieodpłatną, bo dopiero umowa przenosząca własność jest źródłem wierzytelności sprzedawcy o zapłatę ceny kupna. Roszczenie o zawarcie umowy przenoszącej własność nie przysługuje natomiast żadnej ze stron, wobec niezachowania formy aktu notarialnego, wymaganej do ustanowienia odrębnej własności lokali, a następnie do obrotu tymi nieruchomościami. W tej sytuacji powoływany w pozwie art. 128 ust. 2 Prawa upadłościowego i naprawczego nie może znaleźć zastosowania.

Pozwany zakwestionował również istnienie interesu prawnego po stronie powoda i podał że kupujący nie był poinformowany o sytuacji majątkowej sprzedawcy.

Wyrokiem z dnia 18 października 2011 r. sygn..akt IX GC Sąd Okręgowy w Krakowie - Sąd Gospodarczy ustalił, że przedmiotowa umowa jako czynność prawna pozorna jest nieważna i zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 7.217 zł. tytułem zwrotu kosztów procesu.

Na skutek apelacji pozwanego Sąd Apelacyjny w Krakowie wyrokiem z dnia 8 marca 2012r sygn.akt I A Ca(...)uchylił wyrok Sądu Okręgowego i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego, wskazując że Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy , gdyż z naruszeniem art. 321 k.p.c. orzekł o roszczeniu ,które nie jest dochodzone w sprawie.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy w Krakowie-Sąd Gospodarczy wyrokiem z dnia 24 lipca 2012 r. sygn.akt IX GC 177/12, obecnie zaskarżonym, oddalił powództwo i zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 12.600 zł. tytułem zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy nie podzielił zarzutu strony pozwanej, że objęta żądaniem pozwu umowa ma charakter nieodpłatny, gdyż obaj kontrahenci zobowiązali się w niej do świadczeń majątkowych. Dalej Sąd Okręgowy powiada , że po ogłoszeniu upadłości Syndyk upadłego sprzedawcy stosownie do art. 98 Prawa upadłościowego i naprawczego był obowiązany do podjęcia decyzji co do kontynuowania budowy i żądania zawarcia umowy przyrzeczonej czy też od umowy odstąpić. W braku takiej decyzji kupujący miał prawo zmusić go do jej podjęcia. W wypadki gdy kontrahenci są ze sobą powiązani kapitałowo syndyk upadłego mógłby zamiast odstąpienia od umowy powołać się na jej bezskuteczność względną powstałą z mocy samego prawa na mocy art.128 ust. 2 Prawa

upadłościowego i naprawczego i zarówno w przypadku odstąpienia od umowy jak i stwierdzenia jej bezskuteczności z mocy samego prawa skutki byłyby takie same, a mianowicie sprzedawca (deweloper) nie miałby obowiązku wybudowania budynku i sprzedaży lokalu a kupujący miałby roszczenie o zwrot zaliczki na poczet ceny kupna.

To ostatnie roszczenie mogłoby być zgłoszone na liście wierzytelności. W wypadku odstąpienia przez sprzedawcę od umowy kupującemu oprócz roszczenia o zwrot zaliczki przysługiwało by także roszczenie z art. 99 Prawa upadłościowego i naprawczego o odszkodowanie polegające na pokryciu strat związanych z nie zawarciem umowy przyrzeczonej. Kwestia skuteczności bądź bezskuteczności takiej umowy, w tym ostatnim przypadku wykluczająca roszczenia odszkodowawcze kupującego, może być badana w toku postępowania upadłościowego przez sędziego komisarza przy ustalaniu listy wierzytelności, bez potrzeby uprzedniego ustalania bezskuteczności czynności prawnej w drodze wyroku sądowego mającego charakter deklaratoryjny, a nie prawotwórczy, bo stwierdzający stan prawny powstały z mocy samego prawa. Poza tym zdaniem Sądu Okręgowego powód bezzasadnie wiąże skuteczność oświadczenia kupującego o potrąceniu wierzytelności sprzedawcy z jego wzajemną wierzytelnością o zwrot pożyczki ze skutecznością przedmiotowej umowy przedwstępnej, gdyż na skutek oświadczenia o potrąceniu roszczenie kupującego wobec sprzedawcy o zwrot pożyczki wygasło, a późniejsze odpadnięcie podstawy prawnej świadczenia pieniężnego dokonanego w drodze potrącenia wzajemnych wierzytelności pieniężnych sprzedawcy o zapłatę ceny kupna i kupującego o zwrot pożyczki udzielonej wcześniej sprzedawcy nie oznacza bezskuteczności samej zapłaty. Niezależnie od sposobu spełnienia świadczenia kupującemu będzie przysługiwało roszczenie

ozwrot zaliczki na poczet ceny kupna, a nie o zwrot pożyczki, gdyż to ostatnie roszczenie wygasło przy dokonywaniu zapłaty zaliczki na poczet ceny kupna w drodze potrącenia wzajemnych wierzytelności pieniężnych stron umowy przedwstępnej.

W tej sytuacji Sąd Okręgowy nie dopatrył się po stronie powoda interesu prawnego będącego przesłanką każdego powództwa o ustalenie z art. 189 k.p.c. i dlatego oddalił powództwo.

Na zasądzone na rzecz strony pozwanej koszty procesu składają się koszty zastępstwa prawnego w toku postępowania apelacyjnego wywołanego apelacją od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 18 października 2011 r. sygn.akt IX GC(...) oraz przy ponownym rozpoznaniu sprawy w I instancji. Podstawę prawną zasądzenia tych kosztów stanowi art.

98 k.p.c.

W apelacji, opartej na zarzutach naruszenia prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 189 k.p.c. na skutek błędnego przyjęcia, że interes prawny powoda wyraża się tylko w prawidłowym ustaleniu listy wierzytelności oraz że interes ten może

być realizowany w innym postępowaniu za pomocą innych środków prawnych oraz błędne zastosowanie art. 245 ust. 2 i art. 134 ust. 1 i 2 Prawa upadłościowego i naprawczego przez przyjęcie, że w okolicznościach sprawy daje on powodowi w pełni możliwość zaspokojenia jego interesu prawnego, a także zarzucie naruszenia przepisu postępowania, a to art. 316 & 1 k.p.c. przez oparcie rozstrzygnięcia na okolicznościach, które nie znalazły potwierdzenia w toku niniejszego procesu, powód wnosi o zmianę zaskarżonego wyroku przez orzeczenie zgodnie z żądaniem pozwu i zasądzenie kosztów procesu za obie instancje lub jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Rozpoznając apelację, Sąd Apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacja nie może odnieść skutku.

Samo istnienie sporu między stronami co do treści zawartej przez nie umowy, czy też jej skuteczności, mimo że może być przedmiotem rozstrzygnięcia w postępowaniu sądowym, nie oznacza jeszcze interesu prawnego w rozumieniu art. 189 k.p.c. w wytoczeniu powództwa o ustalenie istnienia lub nieistnienia interesu prawnego lub prawa. W nauce

prawa cywilnego i praktyce sądowej utrwaliła się wykładnia powyższego przepisu, że może on posłużyć do ochrony prawnej powoda tylko w sytuacji, gdy nie może on dochodzić lub bronić przysługujących mu uprawnień w drodze innych środków prawnych. Tymczasem ochrona roszczeń Firmy (...) S.A. związanych z objętą pozwem umową może być realizowana w sposób wskazany przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, a mianowicie w postępowaniu upadłościowym. Okoliczność, że kwestia badania względnej skuteczności umowy uzależniona byłaby od zgłoszenia wierzytelności związanych z umową od wierzyciela, w tym wypadku kupującego, tj. (...) Spółki z o.o. w niczym nie narusza uprawnień Firmy (...) S.A. jako sprzedawcy. Brak zgłoszenia takiej wierzytelności, np. o zwrot zaliczek na poczet ceny kupna, czy odszkodowania w związku z niedojściem do skutku umowy przyrzeczonej nie naruszałby w żaden sposób sfery praw majątkowych upadłego sprzedawcy, a w wypadku zgłoszenia takiej wierzytelności sprzedawca ten miałby prawo powoływać się między innymi na bezskuteczność względną takiej umowy z przyczyn wskazanych w art. 128 ust. 1 i 2 Prawa upadłościowego i naprawczego i wówczas w związku z żądaniem wciągnięcia na listę wierzytelności kwestia ta byłaby przedmiotem badania przez sędziego komisarza. Tego rodzaju argumentacja nie stanowi teoretycznych rozważań oderwanych od stanu faktycznego niniejszej sprawy, jak to podnosi powód w apelacji, lecz jest uzasadnieniem braku interesu prawnego w wytoczeniu powództwa w realiach niniejszej sprawy, wynikających z niekwestionowanych dowodów z dokumentów przedstawionych przez samego powoda, a mianowicie treści przedmiotowej umowy, czy sposobu zapłaty zaliczek na poczet ceny kupna przez kupującego, częściowo w drodze zapłaty, a częściowo potrąceń z wzajemnych wierzytelności kupującego o zwrot pożyczek, a także bezspornych dat ogłoszenia upadłości obu kontrahentów umowy z dnia 31 października 2008 r. Stąd też całkowicie chybiony jest zarzut naruszenia przez Sąd I instancji art. 316 & 1 k.p.c.

Wyrok prawomocny zapadły w niniejszym procesie miałby powagę rzeczy osądzonej tylko między stronami (art. 366 k.p.c.), a poza tym mógłby dotyczyć tylko praw i obowiązków zobowiązaniowych o charakterze cywilnoprawnym dotyczących tylko kontrahentów umowy. Nie miałby natomiast żadnego wpływu na sferę praw majątkowych innych podmiotów prawa cywilnego i nie dotyczyłby sfery praw i obowiązków z innych dziedzin prawa, a mianowicie prawa administracyjnego, w tym prawa podatkowego w szczególności. Stąd argumentacja powoda, że interes prawny powoda nie wyczerpuje się w ustaleniu skuteczności umowy w zakresie roszczeń pomiędzy stronami, które mogą być przedmiotem rozstrzygnięcia tylko w ramach postępowania upadłościowego, nie zasługuje na uwzględnienie. Odnosząc się do tej części zarzutów apelacyjnych należy mieć też na uwadze, że na wpływ ustalenia skuteczności umowy na sferę uprawnień łączących kontrahentów w ich obrotach prawnych z innymi podmiotami, czy na sferę zobowiązań publiczno-prawnych, a w szczególności zobowiązań podatkowych, powód zastępowany od samego początku procesu przez fachowego pełnomocnika, który był też autorem pozwu, powołał się dopiero w apelacji, a przecież postępowanie w sprawie toczy się w ramach regulacji postępowania w sprawach gospodarczych, w tym w mającej jeszcze zastosowanie w niniejszej regulacji z art. 479 (12) & 1 k.p.c.

Z przytoczonych wyżej względów Sąd Apelacyjny na mocy art. 385 k.p.c. oddalił apelację jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego, na które składają się koszty zastępstwa prawnego w wysokości stawki minimalnej określonej w § 6 pkt. 7 w związku z § 12 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.Nr. 163, poz. 1349 ze zm.), orzeczono w oparciu o art. 98 w związku z art. 391 & 1 k.p.c.